

9. Shulzhenko D.I. (2011). Corrective Development of an Autistic Child (Book for Parents and Teachers). K. : D.M.Kaydun, 344p.
10. The Great Intellectual Psychological Dictionary (2000) / Ed. A. Reber: In 2 volumes M.,1152 p.
11. <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2542200-v-ukraini-vidsutni-dostovirni-dani-sodo-kilkosti-ditej-z-autizmom.html>.
12. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
13. <http://www.fl-life.com.ua/wordpress/facts>.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2019.1(121)20.11

УДК: 796.011.3:373.51+159.922.1

Кузнецова Л.І.
к.фіз.вих., ст.викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Дедух М.О.
викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання, аспірантка
Волк О.І.
студентка кафедри теорії і методики фізичного виховання
Шоно О.В
студентка кафедри теорії і методики фізичного виховання
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, ЯКА ЗАЙМАЄТЬСЯ І НЕ ЗАЙМАЄТЬСЯ СПОРТОМ

У статті розглянуто актуальну тему, яка розвивається та потребує уваги для сприяння розвитку гармонійної особистості підростаючого покоління та виявлення ціннісних орієнтацій відповідно.

Сьогодення наголошує нам про те, що гендерний підхід у фізичному вихованні виступає як можливість розширення життєвого кругозору, індивідуальних здібностей і задатків кожної особистості. Після виявлення цих особливостей, які в подальшому сприятимуть більшому залученню студентської молоді до занять з фізичною культурою та підвищать їх мотивацію до занять, що в результаті забезпечить зростання здорової нації. За допомогою врахування гендерних особливостей ціннісних орієнтацій до занять фізичною культурою, в особистості покращується не тільки фізичний стан, а й духовний, що сприяє гармонійності її розвитку.

Ключові слова: гендер, ціннісні орієнтації, фізична культура, студентська молодь.

Кузнецова Лариса Ивановна, Дедух Марина Александровна, Волк Ольга Игоревна, Шоно Ольга Викторовна.
Гендерные особенности формирования ценностных ориентаций к физической культуре студенческой молодежи, которая занимается и не занимается спортом. В статье рассмотрено актуальную тему, которая развивается и требует внимания для содействия развития гармоничной личности подрастающего поколения и выявление ценностных ориентаций соответственно.

Настоящее говорит нам о том, что гендерный подход в физическом воспитании выступает как возможность расширения жизненного кругозора, индивидуальных способностей и задатков каждой личности. После выявления этих особенностей, которые в дальнейшем будут способствовать большему привлечению студенческой молодежи к занятиям физической культурой и повысит их мотивацию к занятиям, что в результате обеспечит рост здоровой нации. С помощью учета гендерных особенностей ценностных ориентаций к занятиям физической культурой, в личности улучшается не только физическое состояние, но и духовное, что способствует гармоничности ее развития.

Ключевые слова: гендер, ценностные ориентации, физическая культура студенческая молодежь.

Kuznetsova L., Diedukh M., Volk O., Shono O. Gender features of formation valuable orientations in the physical culture of student youth, which engaged and not engaged sports. The article discusses a relevant topic that is developing and requires attention to promote the development of a harmonious personality of the younger generation and the identification of value orientations, respectively.

The present tells us that the gender approach in physical education acts as an opportunity to expand the horizons of life, individual abilities and the makings of each person. After identifying these features, which in the future will contribute to a greater involvement of students in physical education and increase their motivation for classes, which as a result will ensure the growth of a healthy nation. By taking into account the gender characteristics of value orientations toward physical education, not only the physical condition, but also the spiritual one is improved in the personality, which contributes to the harmonious development of it. Human activity is carried out through the formation of motives and interests, choice of means, process of activity and result. The formation of their motivation is influenced by various factors (external and internal). Research of limiting and stimulating factors of motivation to physical activity and observance of factors of healthy lifestyle of persons of different sex will give an opportunity to determine organizational-methodical conditions of involvement of more children, teenagers and young people in systematic physical training and sports.

The authors argue that taking into account the gender stereotypes of adolescents in relation to physical culture and sport will

help to influence their involvement in various types of physical activity, which will facilitate the realization of gender equality in the field of physical culture and sports.

The purpose of physical culture of the individual - the comprehensive and versatile development of physical and spiritual abilities of man, his self-realization in the development of spiritual and physical abilities through physical activity, the development of other values of physical culture.

Keywords: gender, value orientations, physical culture, student youth.

Постановка проблеми. Науковці [2, 3, 5, 6, 8] виявили суттєві відмінності у ставленні та потребі до занять фізичною культурою дівчат і юнаків. Автори [5, 10] стверджують, що урахування гендерних стереотипів підлітків відносно фізичної культури і спорту допоможе вплинути на залучення їх до занять різними видами рухової активності, що сприятиме реалізації гендерної рівності у сфері фізичної культури і спорту. Подолання гендерних стереотипів педагогів та учнів з урахуванням вікової динаміки в мотиваційному спрямуванні у сучасних умовах дасть змогу удосконалити систему фізичного виховання школярів і на цій основі формувати здоровий спосіб життя [2].

Аналіз літературних джерел. У наукових працях Т.Ю. Круцевич та О.Ю. Марченко [5] вперше створили моделі ціннісних орієнтирів індивідуальної фізичної культури юнаків і дівчат різних вікових груп та з'ясували, що увлечення школярів, які не займаються спортом, про якість, які характеризують фізично культурну людину, передусім стосуються саме спортивної діяльності.

Даним колом питань займаються науковці [5, 8, 9, 10], які говорять про те, що для розвитку індивідуальних здібностей і задатків юнаків та дівчат, подолання статево-рольових стереотипів необхідно знання про статеві та гендерні особливості розвитку особистості. Актори [2, 3] у дослідженні стосовно показників самоопису фізичного розвитку у юнаків і дівчат, які займаються та не займаються спортивною діяльністю з'ясували, що за всіма показниками самооцінка фізичного розвитку вище у спортсменів.

Метою статті є визначення особливостей формування ціннісних орієнтацій до фізичної культури студентської молоді, яка займається і не займається спортом.

Методи дослідження – вивчення і аналіз літературних джерел, соціологічні методи (метод анкетування), педагогічні методи дослідження, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженні взяли участь 200 респондентів, серед яких студентки I-II курсів Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, студенти I-II курсів Державного закладу "Київський коледж зв'язку" та студенти I-II курсів Олімпійського коледжу імені Івана Піддубного.

Для визначення психологічного типу випробовуваних було проведено стандартизоване тестування за методикою S.Bem «Маскулінність - фемінінність» [1], а розподіл респондентів ми виконали за результатами кластерного аналізу О.Ю. Марченко [7], де до I-го кластеру входять всі респонденти андрогінного ($-1 < IS < 1$) психотипу від загальної кількості респондентів. До II-го кластеру віднесено респонденти 1) маскуліного ($IS < -1$) та 2) андрогінного з ознаками маскуліного ($-1 < IS < -0,46$) психотипів. У III-му кластері об'єднані респонденти фемініного та андрогінного психотипів з ознаками фемініного ($0,58 < IS < 1,86$), результати представлені у табл. 1, 2.

Таблиця 1

Психологічний тип юнаків за тестом С. Бем

Психологічний тип	Респонденти							
	I курс коледж зв'язку (n=25)		II курс коледж зв'язку (n=25)		I курс спортсмени (n=25)		II курс спортсмени (n=25)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Фемінінність	0	0	2	8	5	20	5	20
Маскулінність	6	24	8	32	9	36	11	44
Андрогінність	19	76	15	60	11	44	9	36

Таблиця 2

Психологічний тип дівчат за тестом С. Бем

Психологічний тип	Респонденти							
	I курспед. коледж (n=25)		II курспед. коледж (n=25)		I курсспортсмени (n=25)		II курс спортсмени (n=25)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Фемінінність	10	40	15	60	19	76	22	88
Маскулінність	2	8	0	0	0	0	0	0
Андрогінність	13	52	10	40	6	24	3	12

Для визначення ціннісних орієнтацій для обраного контингенту нами була обрана одна з найпоширеніших методик, яка присвячена даному колу питань. Методика М. Рокіча допомогла нам визначити які конкретні цінності входять в ієрархію ціннісних орієнтацій тих хто займається та не займається спортом в залежності від їх психологічного типу.

Дивлячись на результати студентської молоді, яка віднесена до маскуліного типу (табл.3) ми з'ясували, що для юнаків, які не займаються спортом (студенти коледжу зв'язку) трійку лідерів займають такі цінності «Щасливе сімейне життя», «Хороші та вірні друзі» та «Задоволення». Юнаки спортивного коледжу ставлять в пріоритет «Здоров'я», «Впевненість у собі» і «Щасливе сімейне життя». З огляду на результати юнаків видно, що спортсмени більш обізнані у важливості здоров'я, бо у не спортсменів цей пункт займає 9-10 місця. Також спорт додає більшої впевненості в собі, що

видно з результатів. Наше опитування не виявило спортсменок, які відносяться до маскулінного типу, а серед дівчат педагогічного коледжу такі є. Показники тих цінностей, які лідирують (табл.3) говорять про те, що у дівчат переважають соціальні цінності.

Таблиця 3

Рейтинг термінальних ціннісних орієнтацій юнаків та дівчат маскулінного типу

Назва цінностей	Не займаються спортом		Займаються спортом	
	Юнаки	Дівчата	Юнаки	Дівчата
	Рейтинг	Рейтинг	Рейтинг	Рейтинг
Самостійність	14-15	10	13	-
Впевненість у собі	16	13	2	-
Матеріальна забезпеченість	4	14	10	-
Здоров'я	9-10	6	1	-
Задоволення	3	8	7	-
Цікава робота	13	2	9	-
Любов	6	3	4	-
Свобода як незалежність у вчинках і діях	14-15	4	8	-
Краса	7-8	14	15	-
Хороші і вірні друзі	2	1	6	-
Пізнання	5	7	12	-
Щасливе сімейне життя	1	9	3	-
Творчість	11-12	15	16	-
Суспільне визнання	11-12	11	11	-
Активне, діяльне життя	9-10	12	5	-
Рівність	7-8	5	14	-

Аналіз показників студентів фемінінного типу (табл.4) показав, що у юнаків, які не займаються спортом переважають цінності, які в більшій мірі направлені на вільну та незалежну особистість - «Любов», «Свобода», «Задоволення», у спортсменів спостерігається направленість на визнання в соціумі, що підтверджується такими цінностями – «Суспільне визнання» «Пізнання» та «Щасливе сімейне життя». Рейтингові показники студенток педагогічного коледжу показують про їх цінності, які спрямовані теж на вільну особистість, адже у них лідирують творчість, пізнання та спілкування з друзями. У спортсменок на першому місці «Суспільне визнання», це характеризує специфіку спортивної діяльності, такі цінності як «Задоволення» та «Хороші і вірні друзі», що є в трійці лідируючих характеризують прагненням до реалізації у соціумі та колективі.

Таблиця 4

Рейтинг термінальних ціннісних орієнтацій юнаків і дівчат фемінінного типу

Назва цінностей	Не займаються спортом		Займаються спортом	
	Юнаки	Дівчата	Юнаки	Дівчата
	Рейтинг	Рейтинг	Рейтинг	Рейтинг
Самостійність	6	6	12	11
Впевненість у собі	7	10	16	4
Матеріальна забезпеченість	8	11	6	7
Здоров'я	5	4	7	6
Задоволення	2	5	13	3
Цікава робота	15	12	11	10
Любов	1	14	14	5
Свобода як незалежність у вчинках і діях	3	7	15	8
Краса	14	9	5	12
Хороші і вірні друзі	13	2	10	2
Пізнання	4	3	3	14
Щасливе сімейне життя	9	16	2	9
Творчість	16	1	8	16
Суспільне визнання	10	13	1	1
Активне, діяльне життя	11	8	9	13
Рівність	12	15	4	15

Результати юнаків андрогінного типу (табл.5), які не займаються спортом показують, що лідируючими цінностями є «Здоров'я», «Задоволення» та «Пізнання». У спортсменів лідирують «Хороші і вірні друзі», «Здоров'я» та «Впевненість у собі». Позитивним та спільним у показниках є усвідомлення юнаків про важливість власного здоров'я. Усі студентки направлені на реалізацію соціально-сімейної функції, адже у них переважають цінності направлені саме на реалізацію даної функції (табл. 5).

Таблиця 5

Рейтинг термінальних ціннісних орієнтацій юнаків та дівчат андрогінного типу

Назва цінностей	Не займаються спортом		Займаються спортом	
	Юнаки	Дівчата	Юнаки	Дівчата
	Рейтинг	Рейтинг	Рейтинг	Рейтинг
Самостійність	11	16	7	8
Впевненість у собі	12	13	3	7
Матеріальна забезпеченість	8	15	11	15
Здоров'я	1	11	2	2
Задоволення	2	8	4	6
Цікава робота	14	2	15	9
Любов	9	3	5	3
Свобода як незалежність у вчинках і діях	7	12	9	5
Краса	16	14	12	16
Хороші і вірні друзі	4	5	1	10
Пізнання	3	4	13	14
Щасливе сімейне життя	13	1	6	1
Творчість	15	7	16	11
Суспільне визнання	5	9	8	12
Активне, діяльне життя	6	10	14	4
Рівність	10	6	10	13

Висновки. Нами було з'ясовано, що коледажі різної спрямованості та специфіка навчального закладу впливає на мотиваційні складові особистості, тому дане коло питань є доволі актуальним та цікавим до розгляду.

Провівши дослідження, ми з'ясували, що результати відрізняються не тільки за статевим розподілом, а й за приналежністю до психологічного типу. Спортсмени в результаті специфіки спортивної діяльності в більшій мірі направлені на визнання в соціумі. Більшість студентів, які спортом не займаються свої цінності направляють на реалізацію сімейної функції.

Перспективи подальших досліджень буде полягати у детальнішому вивченні інструментальних ціннісних орієнтацій, мотиваційної сфери студентської молоді для визначення лімітуючих та стимулюючих чинників, що впливають на формування мотивації до занять фізичним вихованням і спортом.

Література

1. Бем С. Линзы гендера : Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / Сандра Бем ; [пер. с англ.]. Москва : «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. 336 с.].
2. Биличенко Е. А. Гендерные аспекты личностно-мотивационной сферы студентов к занятиям физическим воспитанием и спортом / Елена Анатольевна Биличенко. // Физическое воспитание студентов. – 2013. – С. 8–14.
3. Євстігнеєва, І.В. (2012), Гендерне виховання учнів основної школи на уроках фізичної культури: дисертація к. п. н., Луганськ, 228 с
4. Ильин Е. П. Пол и гендер. Санкт-Петербург : Питер, 2010. 686 с.
5. Круцевич Т. Ю., Марченко О. Ю. Проблемы гендерного подхода в физическом воспитании Materialele Congresului Științific Internațional «Sport. Olimpism. Sănătate Volumul». Chișină, Republica Moldova, 5–8 octobrie 2016. С. 233–240.
6. Круцевич, Т.Ю., Пангелова, Н. (2017), "Фізичне виховання як соціальне явище", Теорія і методика фізичного виховання, Олімп. л-ра, Київ, Т. 1, С. 40-58.
7. Марченко О. Ю. Особливості гендерної ідентичності у школярів різного віку. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: науковий журнал. 2014. № 1. с. 37–41.
8. Марченко, О.Ю. (2017), "Врахування гендерного підходу в процесі занять з фізичного виховання учнівської молоді", Фізична культура і спорт: досвід та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Чернівці, 1 березня 2017, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, № 3. 1 березня (43.1), С. 180-183.
9. Столяров, В.И. (2015), Теория и методология современного физического воспитания: состояние разработки и авторская концепция, НУФВСУ, Олимп. лит., Киев.
10. Федоренко, Є.О. (2011), Формування мотивації до спеціально організованої рухової активності старшокласників: дисертація, Дніпропетровський державний університет фізичної культури, Дніпропетровськ, 229 с.

Reference

1. Bem S. (2004). Linzy gendera: Transformatsiya vzglyadov na problemu neravenstva polov [Transformation of views on the problem of gender inequality]. «Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya» (ROSSPEN), M. – 336.
2. Bilichenko, E. A. (2013), "Gender Aspects of the Personality-Motivational Sphere of Students to Doing Physical Education and Sports", Physical education of students, pp. 8–14.
3. Yevstihnieieva, I.V. (2012), Henderne vykhovannia uchniv osnovnoi shkoly na urokakh fizychnoi kultury: dysertatsiia [Gender education of primary school pupils at physical education lessons: dissertation], Luhansk, 228 p. (in Ukr.)
4. Ilin E. P. (2010). Pol i gender [Gender and Gender]. SPB, P., 686.
5. Krutsevych, T.Yu. & Panhelova, N. (2017), "Physical education as a social phenomenon", Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia, Olimp. I-ra, Kyiv, T. 1, pp. 40-58. (in Ukr.)
6. Krutsevich T.Yu. (2016). Problemy gendernogo podhoda v fizicheskom vospitanii [Problems of gender approach in physical education] Materialele Congresului Științific Internațional «SPORT. OLIMPISMSM. SĂNĂTATE VOLUMUL» Chișină, Republica Moldova, 5–8 octobrie, 23-240.
7. Marchenko O. Yu. (2014). Osoblivosti gendernoyi identichnosti u shkolyariv riznogo viku [The features of gender identity among schoolchildren of all ages] Pedagogika, psihologiya ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannia i sportu: naukovyi zhurnal, no1, 37-41.
8. Marchenko, O.Yu. (2017), "Taking into account the gender approach in the process of physical education classes for student youth", Fizychna kultura i sport: dosvid ta perspektyvy: materialy Mizhnarodnoi nauko-praktychnoi konferentsii, Chernivtsi, 1 bereznia 2017, Chernivetskyi natsionalnyi universytet im. Yu. Fedkovycha, No. 3. 1 bereznia (43.1), pp. 180-183. (in Ukr.)
9. Stolyarov, V.I. (2015), Teoriya i metodologiya sovremennogo fizicheskogo vospitaniya: sostoyanie razrabotki i avtorskaya kontseptsiya [Theory and Methodology of Modern Physical Education: The State of Development and the Author's Concept], NUFVSU, Olimp. lit., Kiev. (in Russ.)
10. Fedorenko, Ye.O. (2011), Formuvannia motyvatsii do spetsialno orhanizovanoi rukhovoї aktyvnosti starshoklasnykiv: dysertatsiia [Formation of motivation for specially organized motor activity of senior pupils: dissertation], Dnipropetrovsk State University of Physical Culture, Dnipropetrovsk, 229 p. (in Ukr.)

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2019.1(121)20.12

УДК 378.147:37.037

Максимчук Б. А.

*доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи,
соціальної педагогіки та фізичної культури, Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Браніцька Т. Р.*

*доктор педагогічних наук, завідувач кафедри
психолого-педагогічної освіти та соціальних наук, Вінницька академія неперервної освіти
Демченко І. І.*

*доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Жаровська О. П.*

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри психолого-педагогічної освіти та соціальних наук, Вінницька академія неперервної освіти
Семко М. І.*

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психолого-педагогічної освіти та соціальних наук, Вінницька академія неперервної освіти
Філоненко Л. В.*

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації,
Рівненський Національний університет водного господарства та природокористування
Юзик М. А.*

*аспірантка кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування
Максимчук І. А.*

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
фізичного виховання, спорту та здоров'я людини, Маріупольський державний університет*

ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ОЗДОРОВЧОГО СПРЯМУВАННЯ

Розвиток Української демократичної держави вимагає створення якісно нової національної системи освіти з метою забезпечення відродження інтелектуального й духовного потенціалу українського народу. Становлення особистості вчителя в цьому аспекті – складний багатогранний процес. Виховання – одна з головних проблем теорії і практики педагогічної освіти. Педагогічна технологія вчителя початкових класів відображає тактику реалізації освітніх технологій, будується на знанні закономірностей функціонування системи «педагог – середовище – учень» у певних умовах навчання (індивідуального, групового, колективного,